

Hvilken barnehagepolitikk går partiene til valg på i 2025?

av Mats A. Skogheim Kirkebirkeland, rådgiver i Civita

Innledning

I dette notatet gjennomgås barnehagepolitikken til alle stortingspartiene med basis i førsteutkastene til partiprogram for stortingsperioden 2025 til 2029. Partiprogrammene kan bli endret før de vedtas av landsmøtene i partiene våren 2025.

Det som er interessant med barnehagepolitikken, er at partiene, med unntak av i spørsmålet om private barnehager og reguleringen av disse, ikke nødvendigvis plasserer seg etter den klassiske høyre-venstre-aksen. Partiene kan nemlig også sorteres etter en verdiakse, hvor begrunnelsen for, formålet med og innholdet i barnehagene skiller de ulike partiene.

I dette notatet gjennomgås derfor barnehagepolitikken til stortingspartiene etter hvordan de ulike partiene ser på *læring i barnehagen*, *barnehageopptak*, *kontantstøtte*, *foreldrebetaling* og *bemanning*, basert på partienes forslag til program for neste stortingsperiode.

Et partiprogram er ofte kortfattet. Dette betyr at det ikke nødvendigvis er all politikken til partiene som får plass, eller som begrunnes ideologisk og prinsipielt. Likevel er det nettopp den begrensede plassen som gjør partiprogrammene interessante, fordi dette forteller noe om hva de ulike partiene faktisk prioriterer.

Notatet drøfter ikke partienes standpunkter vedrørende regulering og finansiering av private barnehager. Dette temaet er godt belyst og diskutert i offentligheten fra før. Notater og annet arbeid gjort av Civita-kollega Aslak Versto Storsletten anbefales for lesere som er interessert i de politiske debattene om private barnehager.

Plassering i partiprogramutkast

Hvor politikken om barnehager er plassert i det overordnede programmet, kan gi en indikasjon på hvordan de ulike partiene ser på barnehage ut fra et ideologisk ståsted.

De fleste partier, som Høyre, Venstre, Arbeiderpartiet og SV, har lagt barnehagepolitikken inn som en del av kapitlene om utdanning. Det er også slik barnehagene er organisert i staten og offentlig sektor ellers.

Fremskrittspartiet og Senterpartiet, derimot, har plassert barnehagepolitikken som en del av familiepolitikken.

KrF og MDG har lagt den inn under både familie- og utdanningspolitikken, mens Rødt har barnehager som et selvstendig og løsrevet delkapittel i programmet – slik de gjør med alle programpunkter.

Læring i barnehagene

Den første barnehagepolitikken i Norge kan spores tilbake til asylbevegelsen, da det ble opprettet barneasyl og barnekrybber for fattige og foreldreløse førskolebarn på 1800-tallet. I 1954 ble barnehager derfor regulert under barnevernsloven, som også omfattet en rekke andre institusjoner for barn, som fosterhjem og barnevernsinstitusjoner.¹

Da den første barnehage-loven ble vedtatt i 1975, ble barnehagepolitikken fremdeles sett på som en del av sosialpolitikken (som fattigdomsbekjemping) og familiepolitikken, men den nye barnehage-loven av 1975 definerte også barnehagene som en pedagogisk virksomhet for første gang.²

I 1970 var det likevel kun tre prosent av alle barn som gikk i barnehage. Utover på 1980-tallet økte andelen barn i barnehage til mellom 20 og 30 prosent, riktignok ikke alle med heldagsplass. Barnehagepolitikken ble derfor i stadig større grad sett på som en del av arbeidsmarkeds-politikken, men også som likestillingspolitikk, i det stadig flere kvinner gikk ut i arbeidslivet.³

Utover på 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet, da andelen barn i barnehager nådde 62 prosent, økte behovet for at barnehager og andre private alternativer, som dagmammaordninger, skulle bli en del av det offentlige velferdstilbudet. Derfor fikk man barnehageforliket i 2003,

som medførte omfattende utbygging av barnehager og full barnehagedekning i 2006, før rett til barnehageplass ble lovfestet i 2009.

I dag går mer enn 90 prosent av alle barn mellom ett og fem år i barnehagen, og barnehagen – som institusjon – er blitt en pedagogisk virksomhet som anses som starten på et livslangt læringsløp.

Men fortsatt er det ideologisk og prinsipiell uenighet mellom partiene om innholdet i barnehagen, hvilke sentrale elementer i et barns liv som bør vektlegges, og om hvilke andre samfunnsproblemer og utfordringer som barnehagen skal bidra til å løse.

For eksempel er det noen partier som mener at barnehagepolitikken også skal være et verktøy for sosialpolitikk, spesielt med hensyn til integrering av innvandrere, mens det er sterk uenighet om hvorvidt barnehager skal kunne tilby opphold om kvelden, natten eller i helgene.⁴

I 2017 innførte Solberg-regjeringen en ny rammeplan for barnehagene, der det kom tydeligere føringer for hvilket innhold og hvilken kunnskap som skal prege barnehagens hverdag, inkludert et mål om at barnehagen skal fremme læring.⁵

Hvordan de ulike partiene ser på læring i barnehagene, at barnehagene kan brukes som et verktøy for å gjøre barna bedre forberedt på skolen, kan også fortelle noe om hvordan partiene ser på barnehagene ut fra et ideologisk perspektiv.

Fremskrittspartiet (som riktignok plasserer barnehagen som en del av familiepolitikken i programutkastet) er trolig det partiet som går lengst i å mene at barnehagene bør være en del av utdanningssystemet, ved å være positive til lese- og skriveopplæring i barnehagene. Videre ønsker Fremskrittspartiet å styrke språkopplæringen i barnehagen, men dette handler trolig mer om integreringspolitikk enn om utdanningspolitikk.

Høyre er også blant partiene som er mest positive til læring i barnehagen. Partiet vil innføre systematisk bruk av lekbaserte læringsaktiviteter for de eldste barna som en del av rammeplanen, og begrunner sitt standpunkt med at det er store forskjeller i hvor modne elevene er når de begynner på skolen. Videre vektlegger Høyre et ønske om å heve kvaliteten i barnehagen, blant annet gjennom å stille tydelige krav til et godt pedagogisk arbeid. Høyre ser, i likhet med FrP, på barnehagene som et verktøy for integrering, både gjennom språkkartlegging og med et mål om at flere barn med minoritetsbakgrunn skal gå i barnehage.

Andelen minoritetsspråklige barn i alderen 1 til 5 år som går i barnehage var i 2023 på 87,4 prosent, mens 93,8 prosent av alle barn i alderen 1 til 5 år gikk i barnehage.⁶

Venstre er også positive til læring i barnehagen. Partiet vil at alle barnehager skal være lesepositive og matematikkpositive, uten at det blir nærmere spesifisert hva dette innebærer. Dette sees som en del av et ønske om mer mangfold, gjennom flere temabarnehager og økt valgfrihet. Noe av det samme gjelder for partiets ønske om å støtte tiltak og pedagogisk opplegg for barna. Dette begrunnes med et ønske om å skape mer robuste barn, uten nærmere beskrivelse. Ellers er det ikke

så enkelt å lese hvordan Venstre ser på barnehagene ideologisk. Partiet vil redusere skjermbruk i barnehagene og vektlegge tidlig innsats, og de ønsker pedagogisk innhold på et riktig nivå, slik at barna får mulighet til å vokse i sitt eget tempo.

KrF ser annerledes på læring i barnehagen enn de tre andre borgerlige partiene. Partiet skriver eksplisitt at barnehagen ikke skal være skole, de vil la barn være barn. KrF mener likevel at barnehagen skal stimulere til læring og utvikling av språk og sosiale ferdigheter gjennom lek og kreativ utfoldelse, men med mindre fokus på dokumentasjon, språknorm og skoleforberedelse. Videre skal lærelyst hos barn gis rikelig rom, der ulike interesser og ferdigheter må sikres plass. Ellers skiller KrF seg ut med en skepsis til barnehage for de minste barna, og partiet vil innføre tilvenning på barnas premisser, med en lengre foreldreaktiv tilvenningsperiode, hvor foreldre også skal gis rett til permisjon i perioden.

Senterpartiets syn på læring i barnehagen ligner på KrFs når de skriver at barnehagene skal bygge på en grunnleggende respekt for barndommens egenverdi og bidra til en meningsfull oppvekst. Videre skal barnehagenes viktigste oppgave være å fremme lek og sosialisering. Ellers nevner ikke partiet noe om læring og skoleforberedelse i sitt programutkast.

Miljøpartiet De Grønne har også et lignende syn på læring i barnehagen. I programutkastet skriver partiet at de vil gå mot forslag om digital kompetanse og skolefaglig læring i barnehagen. Videre vil partiet beskytte barnas frie lek og øke bruken av naturen som arena for lek, læring og mestring. De Grønne er også opptatt av å redusere krav til det de kaller unødvendig rapportering og dokumentasjon, uten å spesifisere dette nærmere. Det er ikke usannsynlig at partiet, i likhet med KrF, ønsker å redusere kravene knyttet til læring, språkkartlegging og skoleforberedelse.

Arbeiderpartiets programutkast er noe vanskeligere å tolke med hensyn til partiets syn på læring i barnehagen. De skriver at alle barn skal oppleve gode barnehager, men uten å spesifisere nærmere hva innholdet skal være, bortsett fra at barnehagene skal ha trygge og kompetente voksne som har tid til å følge opp hver enkelt. Dette skal gi trygghet og stimulere til lek, læring og utvikling.

Programutkastet til **Sosialistisk Venstreparti** er også vanskelig å tolke. Partiet har slått sammen barnehage og skole i samme kapittel, med to delkapitler som handler om flere ansatte og profittfri oppvekst. I den overordnede innledningen til kapittelet om oppvekst og utdanning trekker partiet frem betydningen av å ha barnehager som er i stand til å møte hver enkelt på deres premisser, og som dermed kan sørge for læring, mestring og trivsel. Videre ønsker SV å gjøre barnehagene (og skolene) mer praktiske og fysiske, noe som skal gi større rom for trivsel, lek og mestring. Dette kan tolkes som en kritikk av dagens innhold i skole og barnehage.

Rødts programutkast er derimot tydelig på hva som er partiets ideologi og målsetting med barnehagepolitikken. Partiet skriver at barnehager er en viktig velferdstjeneste som gir barn fra alle samfunnslag et trygt og lærerikt sted å være. Deretter trekker Rødt, som det eneste partiet, frem at barnehagene skal gjøre det mulig å ha høy sysselsetting blant småbarnsforeldre. Når det kommer til synet på læring, er også Rødt tydelige. Partiet skriver at barn i barnehagen skal få leke, og at Rødt er motstandere av innføring av byråkratiske og obligatoriske tester og kartlegginger.

Oppsummert om læring

Synet på læring i barnehagen deler partiene inn i tre ulike blokker. De tre borgerlige partiene Fremskrittspartiet, Venstre og Høyre er positive til å få mer læring inn i barnehagene, mens KrF, Senterpartiet, MDG og Rødt er eksplisitte motstandere av mer vekt på læring. Den siste gruppen består av Arbeiderpartiet og SV, som ikke nevner temaet eksplisitt, men det er mulig å tolke deler av SVs utkast som kritisk til innføring av systematisk læring.

Ellers er det nok uenighet knyttet til hva som er og regnes for å være læring i barnehagen. Men disse spørsmålene utredes ikke nærmere i dette notatet.⁷

Barnehageopptak

Hvordan retten til barnehageplass skal fungere både juridisk og i praksis er et annet sentralt spørsmål i barnehagepolitikken.

I dag har barn som fyller ett år senest innen utgangen av august, rett til barnehageplass fra august samme år som barnet fyller ett år, mens barn som fyller ett år i september, oktober eller november, har rett til plass innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år.⁸

Likevel ønsker mange partier å utvide og forbedre retten til barnehageplass, blant annet fordi foreldre med barn født i årets syv første måneder, eller desember året før, ikke har foreldrepermisjon som dekker perioden fra barnet fyller ett år og frem til barnet har rett til barnehageplass, noe som ofte innebærer at en av foreldrene må ha ulønnet permisjon.⁹

Spørsmålet om barnehageopptak er ikke først og fremst et verdispørsmål, men et økonomisk spørsmål, fordi flere årlige opptak, eller løpende barnehageopptak, innebærer at man må ha et system med en betydelig overkapasitet store deler av året for å håndtere perioden i forkant av skolestart hver høst.

Videre vil noen partier, for eksempel MDG og SV, gi barn på asylmottak rett til plass i ordinær barnehage. Dette krever en ytterligere kapasitet, og ikke minst fleksibilitet, i barnehagene for å kunne håndtere store asyl- og flyktningeankomster.

I 2019 ble kostnaden for å utvide fra ett til to opptak i året beregnet til å være rundt to milliarder kroner årlig, mens løpende barnehageopptak for alle barn fra den måneden barnet fyller ett år, var beregnet til om lag 5,7 milliarder kroner.¹⁰

Det er knyttet noe usikkerhet til om kostnadsanslagene er like i 2025 som i 2019. Dersom man benytter gjennomsnittlig prisvekst fra januar 2019 til november 2024, har kostnadene for å utvide til flere opptak økt til henholdsvis 2,5 og 7 milliarder kroner. Men på den andre siden er fødselskullene hittil i 2020-årene noe lavere enn i siste halvdel av 2010-årene. I 2024 ble kostnaden for å utvide barnehageopptaket til desemberbarna, som er måneden med færrest fødte barn, beregnet å være 600 millioner kroner.¹¹

Likevel er det ikke bare kostnader som partiene må hensynta, i vurderingen av om man kan og bør utvide retten til barnehageplass. Flere, inkludert Utdanningsforbundet, påpeker at barnehage-sektoren allerede i dag har store problemer med tilstrekkelig bemanning, høye vikarkostnader og sykefravær. En utvidelse av retten til barnehageopptak vil innebære ytterligere press på bemanningen, så lenge bemannings- og pedagognormen består.¹²

Noen partier skriver eksplisitt eller implisitt at de vil ha løpende barnehageopptak. Med implisitt menes de partier som vil utvide retten til barnehageplass for alle barn eller fra og med barnet er ett år, som i praksis vil innebære at man må etablere løpende barnehageopptak.

- Partier som vil ha løpende barnehageopptak: FrP, Venstre, Senterpartiet¹³ og KrF
- Partier som vil ha to barnehageopptak: SV og Rødt
- Partier som vil utvide retten til desemberbarn: Høyre, Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- Partiet som vil utvide retten til barnehageplass, men som ikke spesifiserer hvordan: MDG

Kontantstøtte

Kontantstøtten ble innført i 1998. Hovedargumentene for innføringen dreide seg om å øke valgfriheten til foreldre med små barn, men det handlet også om å kompensere de foreldrene som, helt eller delvis, ikke benyttet seg av, eller hadde mulighet til å benytte seg av, barnehager med offentlig støtte. Etter barnehageforliket i 2003, som medførte full barnehagedekning, og rettighetsfesting av barnehageplass i 2009, ble det mindre behov for og færre brukere av kontantstøtte.¹⁴

Regjeringen Stoltenberg II reduserte kontantstøtten fra å gjelde fra ett til tre år, til ett til to år, mens i dag kan foreldre med barn mellom 13 og 19 måneder, som ikke har fulltids plass i barnehage som får offentlig tilskudd, få utbetalt kontantstøtte.¹⁵

Ved inngangen til 2020 er kontantstøtten i praksis blitt en form for ventestøtte for foreldre som venter på barnehageplass for barnet sitt. Ordningen er likevel fortsatt relativt populær blant innvandrereforeldre, særlig de med lav inntekt.¹⁶

KrF er partiet som er mest positivt til kontantstøtte i sitt programutkast, og ønsker både å utvide retten til å gjelde til barnet fyller to år, og å øke beløpet som blir utbetalt.

Fremskrittspartiet, MDG og Senterpartiet er også positive til kontantstøtte, begrunnet i foreldrenes valgfrihet. FrP ønsker at studenter også skal ha tilgang til velferdsordningen, mens Senterpartiet og MDG vil videreføre dagens kontantstøtteordning for barn i alderen 13 til 19 måneder.

KrF og FrP er samtidig bekymret for kontantstøttens uheldige sider når det gjelder integrering. KrF vil derfor at minoritetsforeldre uten tilstrekkelige norskkunnskaper, og som mottar kontantstøtte, skal få tilbud om norskopplæring, med barnepass, uten at støtten reduseres. Fremskrittspartiet vil begrense kontantstøtten til dem som har hatt arbeidsinntekt de siste tolv månedene før barnets fødsel.

Høyre og Arbeiderpartiet vil fjerne kontantstøtten, men innføre en form for ventestøtte til foreldre som venter på barnehageplass.

Venstre vil avvikle kontantstøtten helt, og peker på full barnehagedekning som et alternativ, mens SV og Rødt vil at kontantstøtten skal erstattes med en utvidet foreldrepermisjonsordning.

Foreldrebetaling

Til forskjell fra de fleste andre offentlig finansierte velferdsgoder, må foreldre betale en egenandel for en barnehageplass. Dette kalles foreldrebetaling. For å sikre at barnehager skal være tilgjengelige for alle barn, uavhengig av foreldrenes økonomi, er prisen strengt regulert i form av en makspris.

Maksprisen for en barnehageplass ble innført ved barnehageforliket i 2003. Siden da har realprisen (målt i 2024-kroner) falt jevnt og trutt. I 2004 var maksprisen på rundt 5500 kroner per måned. Fra august 2024 har maksprisen falt til 2000 kroner per måned, altså mer enn en halvering i reelle priser på tjue år.¹⁷

Helårskostnaden for staten ved å redusere foreldrebetalingen med 1000 kroner i måneden ligger på rundt tre milliarder kroner.¹⁸

I 2024 var den gjennomsnittlige kommunale kostnaden per heltidsplass for barn fra null til to år 274.613 kroner og 139.103 kroner for barn fra tre til seks år. Foreldrebetalingen per år (24.000 kroner) fra og med sommeren 2024 vil altså ikke utgjøre mer enn mellom ca. 9 og 18 prosent av kostnadene for en barnehageplass.¹⁹

I tillegg finnes det en rekke såkalte moderasjonsordninger. Har man et søsken i barnehagen, får man søskenmoderasjon (30 prosent for barn nr. to og 100 prosent fra og med barn nr. tre), mens familier med lav inntekt, kan få inntektsdifferensiert foreldrebetaling eller gratis kjernetid – som innebærer at inntil 20 timer per uke i barnehagen er gratis. Videre er det to geografisk betingede moderasjonsordninger, hvor de minst sentrale kommunene har en lavere makspris (1500 kroner per måned), mens barnehage er gratis for foreldre bosatt i kommuner i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms.

I 2023 var det omtrent 267.000 barn i barnehagene. Samme år var det mer enn 36.000 barnehageplasser som fikk inntektsredusert foreldrebetaling, inkludert barn med gratis kjernetid, mens nesten 50.000 barn fikk søskenmoderasjon. Altså er den gjennomsnittlige foreldrebetalingen betydelig lavere enn 2000 kroner per måned.

Når det kommer til foreldrebetaling, er det et relativt tydelig skille mellom de rødgrønne partiene, som ønsker å prioritere lavere foreldrebetaling, og de borgerlige partiene, som er mindre opptatt av dette.

FrP, Venstre og SV nevner ikke noe om foreldrebetaling i sine programutkast.

Høyre skriver at de er positive til gratis kjernetid eller redusert foreldrebetaling i barnehagen, men vil knytte ordningene til foreldrenes deltakelse i norskopplæring eller kvalifiseringsprogram, med mindre de er i annen aktivitet.

KrF ønsker å gi gratis barnehage (og SFO) fra og med barn nummer tre. Videre skriver KrF at de kan akseptere en moderat økning av maksprisen, dersom lavinntektsfamilier skjermses og det satses på økt bemanning.

Senterpartiet vil arbeide videre for å redusere satsene på foreldrebetaling i barnehage og SFO. Dette står skrevet i delkapittelet om integrering, det vil si at standpunktet begrunnes med hensynet til integrering. Senterpartiet begrunner også sitt standpunkt om lav foreldrebetaling med et ønske om å øke antallet barnefødsler.

MDG og Arbeiderpartiet er enda mindre konkrete om foreldrebetaling i sine programutkast. Førstnevnte skriver at de vil sørge for lav makspris og gode moderasjonsordninger, mens sistnevnte vil holde barnehageprisen lav.

Rødt er det eneste partiet som mener at barnehage skal være gratis. Partiet mener at målet kan nås ved å redusere maksprisen gradvis eller gjøre det gratis, aldersgruppe for aldersgruppe.

Bemanningsnormer

I takt med at de tidligere uregulerte dagmammaene og lignende løsninger gradvis ble avvirket, til fordel for en mer omfattende lovregulering av barnehagene som en pedagogisk virksomhet, gjennomgikk barnehagesektoren en profesjonalisering og kvalitetsheving, blant annet med krav knyttet til barnehageansattes kompetanse og utdanning og antall voksne per barn.

I 2018 ble det innført en bemanningsnorm og pedagognorm som stiller krav til en minimum grunnbemanning og kompetanse i barnehagene. Siste tilgjengelige tall, fra 2023, viser at 99,2 prosent av alle barnehager oppfyller bemanningsnormen, mens 65 prosent av barnehagene oppfyller pedagognormen uten dispensasjon.

Da normene ble innført, påpekte KS at reformene var underfinansierte med én milliard kroner. I 2023 manglet det fremdeles rundt 2800 årsverk for å oppfylle pedagognormen.²⁰

KrF og Senterpartiet vil derfor fullfinansiere den eksisterende pedagognormen fra statens side.

Til tross for at nesten alle barnehager oppfyller bemanningsnormen, og antallet barn i barnehagene har sunket de siste årene, har det oppstått en debatt om at grunnbemanningen i barnehagene fremdeles er for lav, spesielt på grunn av et høyt og økende sykefravær og manglende bruk av vikarer.²¹

Å øke antallet ansatte i barnehagen er kostbart. I 2023 hadde et årsverk som barnehagelærer en kostnad på 746.000 kroner, en fagarbeider 696.000 kroner, mens en assistent koster 573.000 kroner.²²

Utdanningsforbundet har foreslått å øke grunnbemanningen i barnehagene med 6300 nye årsverk og å innføre en strengere pedagognorm. Dette har en kostnad på 5,4 milliarder kroner årlig.²³

En strengere bemanningsnorm, fra minst én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år, koster derimot enda mer, og det krever dessuten tilgang på flere barnehagelærere.

En strengere bemanningsnorm til for eksempel én voksen per to barn under tre år og én voksen per femte barn over tre år, slik Rødt ønsker i sitt programutkast, kostet 13,1 milliarder kroner årlig i 2018.²⁴

KrF vil derimot ha en bemanningsnorm med én voksen per 2,5 barn under tre år og én voksen per fem barn over tre år. Dette er også en betydelig strengere norm enn dagens.

Et annet problem med måten bemanningsnormen beregnes på, handler om at den benytter årsverk og ikke timeverk. Ettersom ansatte i barnehagen har en arbeidsdag på 7,5 timer, mens barnehagene er åpne lengre enn dette, innebærer dette at bemanningsnormen ikke «reelt» sett er oppfylt i hele barnehagens åpningstid eller til enhver tid – for eksempel når de ansatte har pauser eller gjør annet arbeid i barnehagen. Bemanningsnormen vil også være oppfylt på papiret, selv om ansatte er syke, uavhengig av om det kalles inn vikarer eller ikke. Men «reelt» sett å oppfylle bemanningsnormen til enhver tid i hele barnehagens åpningstid er også svært kostbart.²⁵

Full bemanning gjennom hele åpningstiden (9,5 timer) ble beregnet å utløse et merbehov på 24.000 ekstra årsverk i barnehagesektoren, til en kostnad på 13,8 milliarder kroner i 2018. Et alternativt regnestykke, med full bemanning i 41 timer i uken, ble beregnet til å utløse merbehov på 12.500 årsverk til en kostnad på 7,1 milliarder kroner i året.²⁶

Likevel ønsker KrF og Rødt at bemanningsnormen skal gjelde i hele barnehagens åpningstid.

De andre partiene nevner ikke noe konkret om bemanningsnormene i sine programutkast. Men flere partier, som MDG, Arbeiderpartiet og SV, skriver at de vil styrke bemanningen i barnehagene, dog uten å spesifisere noe mer – bortsett fra SV, som påpeker at det må settes inn vikarer ved fravær.

Annen personalpolitikk

I 2023 besto 42 prosent av grunnbemanningen av barnehagelærere, 23 prosent var barne- og ungdomsarbeidere, mens omtrent en fjerdedel av de ansatte ikke hadde relevant høyere utdanning eller fagarbeiderutdanning.

Det er tverrpolitisk enighet om at en høyere andel av barnehageansatte bør ha formell utdanning som barnehagelærer eller fagbrev. I 2023 satte Støre-regjeringen et mål om at 60 prosent av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere, mens 25 prosent skal være faglærte innen 2030.²⁷

Derfor har alle partier (utenom FrP) pekt på at barnehageansatte skal få bedre muligheter for etter- og videreutdanning. Noen partier, som Høyre, vil også utvikle flere karriereveier for barnehageansatte,

etter modell av lærerspesialistordningen, mens Venstre vil tilby utviklingsmuligheter til fagarbeidere og peker på fagskoletilbud.

Ellers skiller FrP seg ut som det eneste partiet som ikke omtaler barnehageansatte overhodet i sitt programutkast.

Konklusjon

Skillelinjene i stortingspartienes barnehagepolitikk er noe annerledes enn den klassiske høyre-venstre-aksen.

For eksempel er KrF, Senterpartiet, MDG og Rødt sterke motstandere av at barnehagene skal ha skolefaglig læring og kartlegging i barnehagene, mens FrP, Høyre og Venstre er mer positive til læring. Arbeiderpartiet og SV er vanskeligere å tolke.

Ellers er det interessant at det kun er Rødt som eksplisitt mener at et av barnehagens formål er å legge til rette for høy sysselsetting blant småbarnsforeldre, selv om man kunne ha argumentert for at en forbedring av dagens barnehageopptak også er arbeidsmarkedspolitik. Men når partiene argumenterer for dette handler det i større grad om at dagens ene barnehageopptak er urettferdig for de foreldrene som må finne andre løsninger i påvente av barnehageplass. Altså kan det snarere tolkes som at mange partier ser på barnehagene som et velferdsgode for foreldrene, snarere enn som et opplæringstilbud for barna.

Høyre, FrP og Senterpartiet er de eneste partiene som eksplisitt sier at barnehagene skal være et verktøy for integrering, mens Venstre er det eneste partiet som nevner foreldres valgfrihet som et mål i barnehagepolitikken.

Ellers er det interessant at ingen partier nevner at barnehagene er viktig for likestillingspolitikken – bortsett fra at flere partier har som mål at det skal være flere mannlige ansatte i barnehagene.

Avslutningsvis er det også interessant at det har dukket opp en relativt ny ideologisk begrunnelse for barnehagepolitikken, nemlig befolkningspolitikk, hvor Senterpartiet begrunner sitt ønske om lavere barnehagepriser med en pronatalistisk politikk for flere barnefødsler.

Likevel er høyre-venstre-aksen fremdeles relevant i barnehagepolitikken, også når det ikke handler om offentlig vs. privat drift.

For eksempel når det kommer til lavere foreldrebetaling eller økt bemanning i barnehagene er både FrP, Høyre og Venstre mye mer reserverte enn partiene i sentrum og på venstresiden, mens Rødt og – kanskje noe overraskende – KrF, er partiene som går lengst i målet om å styrke bemanningen.

Begge de to partiene ønsker å styrke bemanningsnormen, både i forholdstallet mellom ansatte og barn, men ønsker også at normen skal gjelde i hele barnehagens åpningstid. Dette hadde en årlig kostnad på rundt 26 milliarder kroner i 2018.

Det er ikke bare en styrking av bemanningsnormen som er kostbart. Alle partier – bortsett fra Arbeiderpartiet og Høyre – vil enten ha løpende barnehageopptak eller ha et ekstra våropptak. Dette krever at barnehagene må legge opp til en viss overkapasitet deler av året, som også krever ekstra bemanning, til en årlig kostnad på mellom 2 og 5,7 milliarder kroner.

Å finansiere disse satsningene i barnehagene er vanskelig nok. En enda vanskeligere problemstilling handler om hvordan partiene som ønsker dette, skal få tak i tilstrekkelig fagutdannet arbeidskraft.

Den norske barnehagepolitikken har hatt en enorm utvikling siden 2000-tallet. Fra å være privat organisering av ulike ordninger for barnepass, har barnehagene nå blitt et tilnærmet universelt offentlig finansiert velferdstilbud og institusjon – på godt og vondt – som alle norske barn deltar i før skolestart.

Civita er en liberal tankesmie, som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Den enkeltes publikasjons forfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemeldinger, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatteren på mats@civita.no eller civita@civita.no

Noter

- 1 Store norske leksikon (2005–2007); Korsvold, Tora: *barneasyll* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 9. januar 2025 fra <https://snl.no/barneasyll>
- 2 Lovdata, «Lov om barnehager (barnehageloven)», lovdata.no, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- 3 Korsvold, Tora: *barnehage* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 23. desember 2024 fra <https://snl.no/barnehage>
- 4 Frifagbevegelse, «Fagforbundet og Ap kritiserer forslag om døgnåpent barnehagetilbud», Artikkel, 28.07.2022, <https://frifagbevegelse.no/nyheter/fagforbundet-og-ap-kritiserer-for-slag-om-dognapent-barnehagetilbud-6.158.890761.d94a1962b6> og Dagsavisen, «Vil ha døgnåpent tilbud til barnehagebarn: – I dag taper både barna og foreldrene», Artikkel, Publisert 10.06.2022, dagsavisen.no, <https://www.dagsavisen.no/nyheter/politikk/2022/06/10/vil-ha-dognapent-tilbud-til-barnehage-barn-i-dag-taper-bade-barna-og-foreldrene/>
- 5 Utdanningsdirektoratet, «Rammeplan for barnehagen», Sist endret 01.08.2017, [udir.no, https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/](https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/)
- 6 Utdanningsdirektoratet, «Fakta om barnehager 2023», [udir.no, https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/analyser/2024/fakta-om-barnehager-2023/](https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/analyser/2024/fakta-om-barnehager-2023/)
- 7 Utdanningsnytt, «Vi anbefaler ikke å ta bort leken og barndommen fra barnehagen, tvert imot!», Buller; Manudeep med flere, Medlemmer i ekspertgruppen om betydning av barnehager, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet, Debattinnlegg, 19.04.2024, [utdanningsnytt.no, https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehageforskning-lek/vi-anbefaler-ikke-a-ta-bort-leken-og-barndommen-fra-barnehagen-tvert-imot/397833](https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehageforskning-lek/vi-anbefaler-ikke-a-ta-bort-leken-og-barndommen-fra-barnehagen-tvert-imot/397833)
- 8 Regjeringen, « Rett til barnehageplass », Artikkel, Sist oppdatert: 14.10.2024, [regjeringen.no, https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/innsikt/Rett-til-barnehageplass/id2344761/](https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/innsikt/Rett-til-barnehageplass/id2344761/)
- 9 VG, «Astrid (36) reagerer på barnehageopptak: Taper over 200.000 kroner», Artikkel, Publisert: 15.06.2024, [vg.no, https://www.vg.no/helse/i/Eyw18o/astrid-36-reagerer-paa-barnehageopptak-taper-200-000-kroner](https://www.vg.no/helse/i/Eyw18o/astrid-36-reagerer-paa-barnehageopptak-taper-200-000-kroner)
- 10 Barnehage, «– Løpende barnehageopptak vil koste 5,7 milliarder kroner», Artikkel, Publisert: 10.09.2019, [barnehage.no, https://www.barnehage.no/politikk-okonomi/lopende-barnehageopptak-vil-koste-57-milliarder-kroner/136104](https://www.barnehage.no/politikk-okonomi/lopende-barnehageopptak-vil-koste-57-milliarder-kroner/136104)
- 11 Utdanningsnytt, «Høyre vil sikre desemberbarna plass i barnehage», Artikkel, 06.09.2024, [utdanningsnytt.no, https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehageopptak-barnehageplasser/hoyre-vil-sikre-desemberbarna-plass-i-barnehage/412155](https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehageopptak-barnehageplasser/hoyre-vil-sikre-desemberbarna-plass-i-barnehage/412155)
- 12 Utdanningsnytt, «UDF-lederen langer ut mot løfter om løpende barnehageopptak», Artikkel, 10.09.2024, [utdanningsnytt.no](https://www.utdanningsnytt.no)
- 13 Senterpartiet har en noe svakere formulering om løpende barnehageopptak som lyder: «Ha som målsetting at kommunene kan legge til rett for løpende barnehageopptak».
- 14 Pedersen, Axel West; Store norske leksikon (2005–2007): *kontantstøtte* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 2. januar 2025 fra <https://snl.no/kontantst%C3%B8tte> og Korsvold, Tora: *barnehagereformen* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 2. januar 2025 fra <https://snl.no/barnehagereformen>
- 15 NAV, «Kontantstøtte», [nav.no, https://www.nav.no/kontantstotte](https://www.nav.no/kontantstotte)
- 16 SSB, Sandvik; Lene og Gram; Karin H., «Laveste andel mottakere på 20 år», Artikkel, Publisert 13.06.2019, [ssb.no, https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/laveste-andel-mottakere-pa-20-ar](https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/laveste-andel-mottakere-pa-20-ar)

- 17 Regjeringen, «Historisk lav makspris i barnehagen», Pressemelding, 01.08.2024, regjeringen.no, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/historisk-lav-makspris-i-barnehagen/id3048907/>
- 18 NRK, «Regjeringen kutter barnehageprisen», Artikkel, Publisert 5.11.23, nrk.no, <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-kutter-barnehageprisen-til-2000-kr-1.16542723>
- 19 Utdanningsdirektoratet, «Fakta om barnehager 2023», udir.no, <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/analyser/2024/fakta-om-barnehager-2023/>
- 20 Utdanningsdirektoratet, «Fakta om barnehager 2023», udir.no, <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/analyser/2024/fakta-om-barnehager-2023/status-normer/> og KS, «KS og kommunene mener bemanningsnorm er underfinansiert», Artikkel, 26.04.2018, ks.no, <https://www.ks.no/arkiv/ks-og-kommunene-mener-bemanningsnorm-er-underfinansiert/>
- 21 SSB, Statistikk 09169, ssb.no, <https://www.ssb.no/statbank/table/09169/tableViewLayout1/> og NRK, «Slår alarm om barnehagekrise: Få fagfolk, høyt sykefravær og mangel på vikarer», Artikkel, 20.03.2024, nrk.no, https://www.nrk.no/stor-oslo/slar-alarm-om-barnehagekrise-i-stor-oslo_-fa-fagfolk_-hoyt-sykefravaer-og-mangel-pa-vikarer-1.16749058
- 22 Utdanningsforbundet, «Kalkulator: Så mye koster det å ansette flere i barnehagen», utdanningsforbundet.no, <https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/tid-for-de-minste/bemanningskalkulator/>
- 23 Utdanningsnytt, «For 5,3 milliarder kan vi få en ekstra barnehagelærer i hver barnehage eller en kilometer vei», Artikkel, Publisert 19.10.2023, utdanningsnytt.no, <https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehagelaerer-bemanningsnorm/for-53-milliarder-kan-vi-fa-en-ekstra-barnehagelaerer-i-hver-barnehage-eller-en-kilometer-vej/374079>
- 24 Barnehage.no, «Har regnet på 1-5-norm: Prisen er 13,1 milliarder», Artikkel, 27.04.2018, barnehage.no, <https://www.barnehage.no/ap-bemanningsnorm-fagforbundet/har-regnet-pa-1-5-norm-prisen-er-131-milliarder/124766>
- 25 Utdanningsnytt, Fostvedt; Susanne S., «Bemanningsnormen praktiseres feil», Debattinnlegg, Publisert 02.12.2024, utdanningsnytt.no, <https://www.utdanningsnytt.no/barnehagelov-bemanning-bemanningsnormen/bemanningsnormen-praktiseres-feil/424107>
- 26 Barnehage.no, «Full bemanning hele åpningstiden vil koste nesten 14 milliarder kroner», Artikkel, 23.04.2018, barnehage.no, <https://www.barnehage.no/bemanningsnorm-politikk-okonomi/full-bemanning-hele-apningstiden-vil-koste-nesten-14-milliarder-kroner/124614>
- 27 Regjeringen, «Regjeringen vil ha mange flere barnehagelærere i barnehagen», Pressemelding, 18.01.2023, regjeringen.no, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-vil-ha-mange-flere-barnehagelarere-i-barnehagen/id2959637/>